جامعة القدس المفتوحة

אוניברסיטת אל-קודס הפתוחה

הפקולטה למדעי הרוח

كلية الآداب

מדריך פרויקט עבודת גמר בשפה וספרות עברית

دليل مشروع التخرج تخصص اللغة العبرية وآدابها

مقرر مشروع التخرج (פרויקט סיום) (8489)
(1 ساعة معتمدة نظري، 2 ساعة معتمدة عملي)، متطلب سابق: مناهج البحث العلمي (5303).

עריכת اعداد :

د. غانم مزعل ד"ר גאנם מזעל

חבר סגל במחלקה לשפה וספרות עברית

عضو هيئة تدريس في قسم اللغة العبرية وآدابها

أ.   علي الجريري עלי אלגריר

חבר סגל במחלקה לשפה וספרות עברית

عضو هيئة تدريس في قسم اللغة العبرية وآدابها

2020 – 2019

תוכן מחתויات

الرقم	اسم الوسيط	الصفحات
1	تصدير הקדמה	
2	שיטת כתיבת פרויקט סיום בשפה וספרות העברית كيفية كتابة مشروع التخرج في تخصص اللغة العبرية وآدابها	
3	הוראות בעניין פרויקט הגמר (8489) בפקולטה למדעי הרוח التعليمات الخاصة بمقرر مشروع التخرج (8489) في كلية الآداب	
4	مقرر مشروع التخرج (פרויקט הגמר) (8489) (1 ساعة معتمدة نظري، 2 ساعة معتمدة عملي) متطلب سابق: مناهج البحث العلمي (5303).	
5	ملاحق נספחים	

تقديم הקדמה

انطلاقاً من متابعة عمادة الكلية أداء الطلبة في مشاريع التخرج، واهتماماً بزيادة معرفتهم بأساسيات البحث العلمي وأدواته، ولا سيما الجانب العملي منها، وحرصاً على اطلاعهم على معايير التقييم وأسس تقدير العلامات للمشاريع، ورغبة في توحيد المادة العلمية الخاصة بكتابة المشاريع في التخصص الواحد في فروع الجامعة كافة، بادرت إلى وضع دليل لمشاريع التخرج فيها، بواقع وسيط تعليمي لكل تخصص من تخصصاتها، وتشتمل المادة العلمية لكل وسيط: أساسيات كتابة المشروع، والعوامل التي تراعى في اختيار موضوع المشروع، ووضع خطته، وجمع مادته، وتأليفها، وربطها، وتحليلها، وكيفية توثيق المادة العلمية، وترتيب قائمة مصادر البحث ومراجعته حسب الأصول العلمية، مع أمثلة توضيحية وتطبيقية، تسهل على الدارس أمر كتابة مشروعه.

وضعت عمادة الكلية تعليمات لمعايير التقويم، وتقدير العلامة لكل بند من بنود المشروع، بما يضمن توحيدها في التخصص الواحد في فروع الجامعة كافة، مراعية في ذلك خصوصية كل قسم في طريقة كتابة المشاريع المتبعة فيه.

وعليه كلَّفت عمادة الكلية أعضاء هيئة التدريس فيها ممن لديهم خبرة في البحث العلمي، الأستاذ علي الجريري والدكتور غانم مزعل . بوضع المادة العلمية حول كيفية كتابة المشروع في تخصص اللغة العبرية، ثم تحكيمها وتدقيقها لغوياً، قبل عرضها على البوابة الأكاديمية، لتمكين أعضاء هيئة التدريس والطلاب المعنيين من الاطلاع عليها، والالتزام بما ورد فيها، مما يساعدهم على إنجاز تلك المشاريع ومتابعتها على أفضل وجه.

דיקן הפקולטה הסמיך את חברי הסגל בעלי הניסיון במחקר מדעי המרצה עלי אל-ג'רירי וד"ר גאנם מזעל – להכין את החומר המדעי לאופן כתיבת פרוייקט הסיום בהתמחות השפה והספרות העברית והערכתו בטרם הצגתו בדף השער האקדמי של הפקולטה,כדי לאפשר לסגל ולסטודנטים המעוניינים לעיין בו, ולפעול לפיו,דבר אשר יעזור בכתיבת עבודות הגמר כנדרש .

عميد كلية الاداب

דיקן הפקולטה למדעי הרוח

وسيط تعليمي

كيفية كتابة مشروع التخرج في تخصص

אופן וכלי עזר לכתיבת עבודת גמר בהתמחות

اللغة العبرية وآدابها

שפה וספרות עברית

مقرر   مشروع التخرج (פרויקט הגמר) (8489)

(1 ساعة معتمدة نظري، 2 ساعة معتمدة عملي) ، متطلب سابق : مناهج البحث العلمي (5303).

المحتويات התוכן

	المحتوى התוכן
1	اختيار عنوان المشروع בחירת כותרת הפרוייקט/ עבודת הגמר
2	إعداد خطة البحث הכנת תוכנית המחקר
3	جمع المادة العلمية איסוף החומר המדעי
4	طرق الحصول على مواد علمية من محركات البحث الإلكتروني דרכים להשגת חומר מדעי ממנועי חיפוש אלקטרוניים
5	إرشادات قبل البدء بالكتابة הדרכה לפני תחילת הכתיבה
6	مهارات عليا في البحث العلمي מיומנויות גבוהות במחקר מדעי
7	أخلاقيات البحث العلمي אתיקה של המחקר המדעי
8	التوثيق في الحاشية התיעוד בהערות השוליים
9	عناصر مقدمة البحث מרכיבי המבוא למחקר
10	عناصر خاتمة البحث מרכיבי תוצאות המחקר
11	ترتيب قائمة المصادر والمراجع סידור רשימת המקורות והביבליוגרפיה
12	ترتيب محتويات البحث סידור תוכן המחקר
13	المواصفات الفنية لطباعة البحث התכנים הטכניים להדפסת המחקר
14	نموذج صفحة غلاف البحث דוגמה לדף השער

معايير اختيار عنوان البحث

קריטריונים לבחירת כותרת המחקר

-أن يكون اختيار عنوان البحث نابعاً من رغبة الطالب وقناعته؛ لأن الرغبة والقناعة بالعنوان أو المضمون ترتبطان بالكفاءة والقدرة على القراءة والكتابة في موضوع البحث.

-أن يرتبط العنوان بالثروة المعرفية التي جناها الدارس أثناء دراسته الجامعية.

-أن يشير إلى النوازع النفسية للدارس، وميوله الوجدانية وقناعاته الفكرية.

-أن يتصف عنوان البحث بالجدة (جديد) والإثارة والجاذبية؛ لأن العنوان إذا كان مألوفاً مطروقاً فلا يستحق أن يُبحث فيه، ولا يشكل قيمة علمية أو أكاديمية. تنبيه الدارس إلى أن البحث لا ينتهي ولا يتوقف عند أي موضوع، ولكن يجب أن يكون مسار البحث في الموضوع الواحد جديداً ولافتاً.

يجوز أن يكون الموضوع الواحد صالحاً لأبحاث كثيرة بشرط اختلاف مسار البحث من خلال اختلاف منهجية البحث؛ كتناول موضوع لغة أو أدب أو أديب حالة او مقارنة مع نظيره او غيره

-أن يكون اختيار عنوان البحث ذا صلة وثيقة بالثقافة المعاصرة، وأن يتوافق مع معطيات الواقع الثقافي والاجتماعي والسياسي والديني.

ومن محاور البحث العلمي التي تحقق ما تقدم:

מבין מעגלי המחקר המדעי ,אשר משיגים את הנ"ל:

الأدب: הספרות

1. الأدب القديم. הספרות הקלאסית
2. الأدب الحديث הספרות המודרנית
3. أدب الأطفال ספרותהילדים

اللغة : הלשון

4. اللغة العبرية القديمة- لغة التوراة . הלשון העברית הקלאסית.
5. لغة العصور الوسطى – فترة الأندلس.
לשון העברית של ימי הביניים- תקופת האנדלוס .
6. فترة إحياء اللغة العبرية 1919-1980 .תקופת תחיית הלשון העברית.
7. المقاربة بين اللغة العبرية واللغة العربية .הקשר בין הלשון העברית והלשון הערבית.

الترجمة: התרגום

8.ترجمة الأدب العبري إلى العربية. תרגום הספרות העברית לערבית

9. ترجمة الأدب العربي إلى العبرية. תרגום הספרות הערבית לעברית

10.الترجمة تطبيع أم مثاقفة أم تثقيف ? התרגום נורמליזציה או העבר תתרבויות או השכלה

11.إشكالية الترجمة من العبرية إلى العربية وبالعكس. בעיות התרגום מעברית לערבית ולהפך.

اللغة العبرية والإعلام: לשון התקשורת העברית.

12. لغة الخطاب السياسي العبري. לשון הנאום הפוליטי העברי.

13. ترجمة الصحافة العبرية إلى اللغة العربية في فلسطين.
תרגום העיתונאות העברית לערבית בפלסטין .

ولا تعني هذه المحاور عناوين لأبحاث، بل إن المحور الواحد يتفرع إلى أبحاث كثيرة.

وللدارس أن يجمع بين تخصصه وتخصص آخر في بحث واحد.

קריטריונים לבחירת נושא המחקר

בחירת כותרת/נושא המחקר חייבת להיות נובעת מרצון הסטודנט והשתכנעותו, מאחר והרצון בנושא או בתוכנו קשור בידע וביכולת הקריאה והכתיבה בנושא המחקר .

הנושא חייב להיות קשור בידע אשר צבר הלומד במשך לימודיו האוניברסיטאיים.

להצביע על הנטיות הנפשיים של הלומד, נטיותיו הסנטימנטליות והמחשבתיות .

כותרת המחקר חייבת להצביע על חידוש ,דחף ומשיכה,מאחר ובמידה והכותרת ידועה וכבר דנו בה ,הרי אינה ראויה לדיון,ואין לה ערך מדעי או אקדמי.חובה להזהיר את הלומד,כי המחקר אינו מסתיים ואינו נעצר אצל נושא כלשהו,אבל חובה שמהלך המחקר בנושא מסוים חדש ומושך. .

נושא המחקר האחד יכול להיות טוב למחקרים רבים בתנאי שמהלך המחקר יהיה שונה מבחינת מתודולוגית המחקר, כגון העיסוק בנושא לשוני או ספרות או סופר מסויים או השוואה עם עמיתו או זולתו.

בחירת כותרת/נושא המחקר חייב להיות קשור קשר הדוק לתרבות העכשווית ולהתאים לנתוני המציאות התרבותית,החברתית הפוליטית והדתית.

להעביר

מעגלים אלה אינם מהווים כותרות /נושאים למחקרים בלבד,אלא שכל מעגל מתפצל/מסתעף למחקרים רבים.

הלומד/החוקר יכול לשלב בין התמחותו להתמחות אחרת במחקר אחד.

إعداد خطة البحث הכנת תוכנית המחקר

يقتضي إعداد خطة البحث قراءة مسبقة حول عنوان البحث المختار من خلال الاطلاع على المراجع القديمة والحديثة، والمنشورات الورقية والإلكترونية، وقواعد البيانات في مكتبة الجامعة والمكتبات العامة، والمكتبات الإلكترونية. ومن الضروري أن يسجل الطالب العناوين التي يجدها، والحرص على ذكر مراجعها. ويتطلب جمع الأفكار والمحاور ترتيبها في فصول ترتيباً متسلسلاً يضمن التتابع المنطقي من حيث المضمون، وتوزيع الفصل إلى مباحث أو موضوعات. وينبغي الحرص على التناسب الكمي بين صفحات فصول البحث. ومن المألوف أن خطة البحث قابلة للتعديل والتغيير –دائماً– وفق توجيهات الأستاذ المشرف على البحث؛ إذ لا يجوز البدء بتنفيذ بنود الخطة دون موافقة الأستاذ المشرف.

מטרת עבודת הגמר היא להוכיח כי לסטודנט היכולת לאסוף מקורות ו/או נתונים לנתחם ולהסיק מסקנות.

עבודת הגמר צריכה לכלול את המרכיבים הבאים [חלקם או כולם]

-מבוא – הגדרת הבעיה ,הצגת הנושא והמודל התיאוריטי

-סקירה מקיפה של הספרות המחקרית העוסקת בנושא,וכן מפתח מקורות

-הערכת מידת הרלוונטיות והערך היחסי של מאמרים על עבודות קודמות שהסטודנטים מצטטיםפ בעבודתם

-הגדרת מטרות העבודה

הכנת תכנית המחקר דורשת קריאה מוקדמת אודות כותרת המחקר שנבחרה באמצעות סקירת הפניות הישנות והחדשות, פרסומים על נייר ואלקטרוניקה, מסדי נתונים בספריית האוניברסיטה, בספריות ציבוריות ובספריות אלקטרוניות. התלמיד צריך לרשום את הכתובות שהוא מוצא, ולדאוג להזכיר את הפניות שלהם. אוסף הרעיונות והצירים מחייב לסדר אותם בפרקים בסידור רציף שמבטיח את הרצף ההגיוני מבחינת התוכן, וחלוקת הפרק לנושאים או לנושאים. יש להקפיד לכמת את דפי מונחי החיפוש. נהוג שתכנית המחקר כפופה לשינוי ושינוי - תמיד - על פי הוראות הפרופסור המפקח, מכיוון שלא מותר להתחיל ליישם את תנאי התוכנית ללא אישור הפרופסור המפקח.

طرق جمع المادة العلمية שיטות לאיסוף חומר מדעי

يظن بعض الدارسين أن جمع المادة العلمية يتحقق بالعودة إلى المراجع التي تحمل عنوان البحث، ولكن النتيجة – في الغالب – أن الطالب لا يجد مرجعاً يحمل عنوان بحثه. لذا، ينبغي أن يكون جمع المادة العلمية قائماً على الأسس الآتية:

יש סטודנטים שחושבים שאוסף החומרים המדעיים מושג על ידי חזרה להתייחסויות הנושאות את כותרת המחקר, אך התוצאה - לרוב - שהתלמיד אינו מוצא התייחסות הנושאת את כותרת המחקר שלו. לפי כך צריך להיות מבוסס על העקרונות הבאים

1- معرفة الفترة الزمنية التي تتعلق بعنوان البحث ؛ فإذا كان موضوع البحث حول شخصية أو قضية أدبية أو ظاهرأ ادبية أندلسية ؛ مثلاً.. فليس من المعقول أن يبحث الطالب في مراجع تعود إلى عصور سابقة.

הכרת פרק הזמן שקשור לכותרת המחקר; אם נושא המחקר עוסק בסוגיה אישית או ספרותית או תופעה ספרותית אנדלוסית; - למשל – אין תועלת במחקר לתקופות קודמות.

2-الاطلاع على قائمة محتويات المرجع التي تكشف أحياناً عن محاور تتعلق بعنوان البحث

עיון ברשימת תכני ההתייחסות, אשר לעיתים חושפים צירים הקשורים לתואר המחקר

3- البحث عن المراجع التي تخص المنهج الذي يسير عليه بحثك.

חיפוש אחר הפניות הקשורות למתודולוגיה של המחקר שלך

4-الإفادة من أسماء المراجع التي ترد في حاشية المرجع الذي تقرأ فيه

נצל את שמות הפניות המופיעים בהערת שוליים להפניה שבה קראת אותם

طرق جمع المادة العلمية שיטות לאיסוף חומר מדעי

1 - طريقة البطاقات שיטת קלפים

من أقدم طرق جمع المادة العلمية وترتيبها استعمال البطاقات الملونة التي تتيح للباحث تخصيص لون محدد للمعلومات الخاصة بالفصل الواحد مع الحرص على توثيق الاقتباسات على النحو الآتي:

אחת השיטות העתיקות ביותר לאיסוף חומר מדעי וסידורם היא השימוש בכרטיסי צבע המאפשרים לחוקר להקצות צבע ספציפי למידע לפרק בודד, ודואג לתעד את הציטוטים

כדלקמן:

بطاقة جمع معلومات من كتاب כרטיס אוסף מידע מתוך ספר

بطاقة جمع معلومات من الدوريات والمجلات כרטיס לאיסוף מידע כתבי עת ומגזינים

عنوان الدورية :---------------------	عنوان الموضوع ---------------
اسم المؤلف :----------------	رقم المجـلد ( ) رقم العـدد : --------
رقم الصفحات : ----------------	سنة النشر والسنة :---------

عنوان الدورية	כותרת כתב העת	________________
عنوان الموضوع	כותרת הנושא	________________
اسم المؤلف	שם המחבר	________________
رقم المجلد	מספר הכרך	________________
رقم العدد	מספר התיקיה	________________
رقم الصفحات	מספר עמודים	________________
سنة النشر	שנת הפרסום	________________

1- طريقة الأوراق البيضاء שיטת דפים

اسم المؤلف :حنـــــا الفاخوري	عنوان الكتاب :الجامع في تاريخ الأدب العربي	
دار النشر : دار الجيل	رقم الطبعة :(1)	بلد الناشر: بيروت
الجـزء : (1)	الصفحة : (813 – 814)	سنة النشر : (1416هـ / 1986م)
موضوع البطاقة : مصادر الحكمة في شعر المتنبي		
" والحكمة عنده ثمرة تجربة حياتية وتفكير عميق ... وهو أخيرا رجل ثقافة واطلاع ، أفاد من فلسفة الإغريق وفلسفة الشيعة علما واسع النطاق ، وكان له من مجتمعه وما آلت إليه الأحوال من الفوضى والاضطراب دروس وعبر ، كما كانت له من عالمه الذاتي ، وغنى نفسيته ، وقوة شخصيته ، ينبوع دافق تجمعن" . فيه شتى العوامل "		

اسم المؤلف	שם המחבר : יהושוע בלאו
عنوان الكتاب	כותרת הספר : הספרות הערבית היהודית
دار النشر	הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס , האוניברסיטה העברית
رقم الطبعة	הדפסה שנייה תשמ"ו 1985
بلد النشر	מדינת ההוצאה : ירושלים
الجزء	חלק : 1

الصفحة ע' : 152
سنة النشر שנת ההוצאה : 1985
موضوع البطاقة נושא הפטק : אלמואזנה בין אללגתיין אלעבראניה ואלערביה
النص المقتبس:
" ויתרגם הדא אלבחר עטימא כמא יקאל הדא אלרגל ראכבו והדא עמר גאלסא ופי אלקראן 14 הוא אלחק מצדקא ומתל הדא זה לחמינו חם "
الحاشية:
14 – ופי אלקראן , סורה ב צא/ פה אבן בארון

يمكن كتابة المعلومات على أوراق بيضاء، وتخصيص جزء من الورقة للملاحظات والتعليقات. ويمكن جمع الأوراق في ملف (دوسية)

3 – تصوير صفحات من مرجع צילום דפים מביבליוגרפיה

تفيد هذه الطريقة في توفير الجهد والوقت. ويجب تصوير غلاف المرجع، وتوثيق المعلومات المنقولة.
שיטה זו חוסכת מאמץ וזמן. חובה לצלם עמוד השער ורישום המידע המצוטט.

4– طريقة المجلدات والملفات في جهاز الحاسوب שיטת תיקיות וקבצים במחשב

يميل كثير من الباحثين إلى ترتيب المادة العلمية التي جمعها في مجلدات وملفات في جهاز الحاسوب، وتضمن هذه الطريقة توزيع فصول البحث على مجلدات، وفي داخل كل مجلد يضع ملفات وورد بعناوين مباحث الفصل ومحتوياته، كما تتيح هذه الطريقة تخصيص ملف للغلاف والإهداء والشكر والتمهيد والخاتمة وقائمة المصادر والمراجع. ومن فوائد هذه الطريقة توظيف الألوان للعناوين الرئيسية والفرعية، وغيرها من السمات الفنية التي يتيحها برنامج الوورد.

חוקרים רבים נוטים לסדר את החומר המדעי שאספו בתיקיות ובקבצים במחשב, ושיטה זו מכילה את חלוקת פרקי המחקר לתיקיות, ובתוך כל תיקיה יש קובצי Word עם כותרות הפרק ותכניו, כמו כן שיטה זו מאפשרת לייחד תיק לכריכה ,להקדמה ,למילות תודה ,למבוא ,לסיום ,ולרשימת המקורות והביבליוגרפיה. שיטה זו מאפשרת השימוש בצבעים לכותרות הראשיות והמשניות ולעוד דברים,אשר מאפשרת תוכנת Word.

طرق الحصول على مواد علمية من محركات البحث الإلكتروني

דרכים להשגת חומר מדעי ממנועי חיפוש אלקטרוניים

1-إذا أردت البحث عن ملف بصيغة وورد (word) فاكتب filetype:doc (لاحظ وجود النقطتين الرأسيتين) ثم اكتب موضوع البحث، كما يلي: (שיטות המחקר filetype:doc)، وستظهر نتائج البحث كلها ملفات تحمل عنوان . שיטות המחקר

2-إذا أردت البحث عن ملف بصيغة pdf فاكتب (filetype:pdf) ثم اكتب موضوع البحث على النحو الآتي: (תורת הניקוד filetype:pdf)، (لاحظ وجود النقطتين الرأسيتين) وستظهر نتائج البحث كلها ملفات تحمل عنوان תורת הניקוד .

3-إذا أردت أن تبحث عن تعريف مصطلح فاكتب كلمة: (define) متبوعة بنقطتين رأسيتين، ثم اكتب المصطلح (علم الدلالة סמנטיקה :define). وتقتصر نتائج البحث على التعريف دون غيره من متعلقات علم الدلالة.

4-إذا أردت أن تبحث عن جملة محددة فاكتبها بين علامتي تنصيص " בלי עין הרע "

إرشادات قبل البدء بالكتابة   המלצות לפני הכתיבה

لا تكتب قبل نضوج الفكرة؛ אל תחל לתוב לפני בשילות הרעיון

الكتابة غير المؤسسة على معرفة واعية ودقيقة بالفكرة تُنتج نصاً ضعيفاً مسطحاً. ويرتبط نضوج الفكرة بسعة الاطلاع على متعلقات البحث في المستويين الأفقي والرأسي. وكلما زادت معرفتك بجزئية من البحث زادت قدرتك على صياغة الفكرة والتعليق عليها، ومحاورتها، وإبداء الرأي فيها.

כתיבה שאינה מבוססת על ידע אמיתי ומדוייק אודות הרעיון מובילה לטקסט חלש.

בשילות הרעיון קשורה בידע הרחב הקשור למחקר בשני המישורים הרוחבי והאנכי.כל זמן שהידע בחלקים הקטנים של המחקר כך מתחזקת היכולת לניסוח הרעיון ,הביקורת יההתמודדות והבעת הדעה.

أسباب صعوبة الشروع بالكتابة وعلاجها

הסיבות להתחלה בכתיבה והטיפול בה

يشعر معظم الدارسين بصعوبة البدء في كتابة أبحاثهم، ويرجع هذا الشعور إلى سببين:

מרבית הלומדים חשים שקשה להתחיל לכתוב את המחקר שלהם, ותחושה זו נובעת משתי סיבות.

الأول: سبب علمي ناجم عن قلة اطلاع الطالب على تفاصيل موضوع البحث.

הראשונה: סיבה מדעית הנגרמת מחוסר ידיעתו של הלומד בפרטי נושא המחקר

علاجه يقتضي القراءة الواعية والشاملة التي تضمن ثروة معرفية تفتح آفاقاً رحبة أمام الباحث ليشرح ويحلل ويعلل ويوازن ويبدي رأيه.

הטיפול בו דורש קריאה מודעת ומקיפה המבטיחה שפע של ידע הפותח אופקים רחבים עבור החוקר להסביר, לנתח, להשוות , לאזן ולהביע את דעתו.

الثاني: سبب نفسي ناجم عن الرهبة والشعور بعدم القدرة على كتابة موضوع يرتقي إلى مستوى رضا أستاذه المشرف.

השנייה: סיבה פסיכולוגית הנובעת מיראה ותחושה של אי יכולת לכתוב נושא העולה לרמת שביעות הרצון של המנחה שלו.

علاجه يتطلب – بعد القراءة الواعية – أن يثق الطالب بقدرته، وأن يبدأ بالكتابة مهما كانت نتيجة كتابته؛ لأن الأستاذ المشرف سيقرأ ما يكتبه الطالب كي يوجهه ويصوبه؛ إذ لا يمكن أن تتحقق الكتابة بمواصفات علمية دون توجيهات المشرف على البحث.

הטיפול מחייב - לאחר קריאה מדוקדקת – שהלומד יבטח ביכולתו, ויתחיל לכתוב בכל אופן , מכיוון שהמנחה קורא את מה שהסטודנט כותב על מנת לכוון ולתקן , מאחר שלא ניתן לכתוב כתיבה מדעית ללא הנחייתו של מנחה המחקר.

لا تتفق مواصفات البحث العلمي مع باحث يبدأ فصلاً أو مبحثاً بنص مقتبس؛ فالطالب الباحث ينبغي أن يبدأ بكلامه، ثم يعززه بنص مقتبس. وليكن شعارك عزيزي الطالب، (ابدأ بنفسك، ولا تبدأ بغيرك היחל בעצמך ואל תיחל באחרים).

אין זה יאה למחקר מדעי ,אשר מתחיל פרק בטקס מצוטט,הרי סטודנט חוקר חייב להתחיל במילותיו,ויחזק את דבריו בציטוטים .

مهارات عليا في البحث العلمي
מיומנויות גבוהות במחקר מדעי

من سمات البحث العلمي أن يكون الباحث حاضراً في كل موضع من مواضع بحثه، ليعبر عن رأيه في كل مسألة يتناولها، ويناقش النظريات والآراء، ويحللها وينقدها، معبراً عن شخصيته. وليست النصوص المقتبسة نصوصاً جامدة، بل هي آراء وأفكار تنبض بالحياة والمشاعر، وتشبه الإنسان المتكلم الذي يعبر عن رأيه، وما دام النص المقتبس يشبه المتكلم فعليك أن تحسن فهمه واستيعابه، ثم مناقشته وإبداء رأيك فيه، فليس من المعقول أن تبقى أمام المتكلم (النص) صامتاً، بل يجب إبداء رأيك فيما تقرأ. ولا تقل: من أنا كي أناقش أو أعلق على النص المقتبس أو صاحبه، فرأيك في النص المقتبس أكثر أهمية من النص المقتبس. ولا أظن أنك تقبل أن تكون ناقلاً أو ناسخاً لكلام غيرك دون إبداء رأيك. فالطالب الذي يكتفي بجمع النصوص المقتبسة ليس باحثاً، بل ناسخاً وناقلاً.

אחד המאפיינים של המחקר המדעי הוא שהחוקר יהיה נוכח בכל נושא המחקר שלו, כדי להביע את דעתו בכל נושא שהוא עוסק בו, לדון בתיאוריות ודעות, לנתח ולבקר אותם, להביע את אישיותו. הטקסטים המצוטטים אינם טקסטים סטטיים, אלא הם דעות ורעיונות מלאי חיים ורגשות, ודומים לאדם שמביע את דעתו, וכל עוד הטקסט דומה לדובר, עליכם לשפר את ההבנה וההבנה שלו, ואז לדון ולהביע את דעתכם עליו, אז לא סביר להישאר מול הדובר (הטקסט) שקט, אבל אתה חייב לתת את דעתך על מה שאתה קורא. ואל תגידו: מי אני שאדון או להגיב על הטקסט המצוטט או המחבר שלו, דעתכם אודות הטקסט המצוטט חשובה יותר מהטקסט המצוטט. אני לא חושב שאתה מסכים להיות מצטט או מעתיק דברי אחרים מבלי להביע את דעתך. סטודנט שמסתפק באוסף טקסטים מצוטטים אינו חוקר,אלא מעתיק ומצטט.

يجب على الباحث ألا يأخذ آراء غيره حقيقة مسلماً بها دون مناقشتها، لأن كثيراً من آراء الباحثين قد تكون غير سليمة، أو بنيت على أساس غير سليم.

אל לו לחוקר לאמץ דעות אחרים כתורה מסיני ללא ביקורת, מכיוון שלעתים רבות דעות החוקרים אינן נכונות ,או שנבנו על יסודות לא נכונים.

وينبغي على الباحث ألا ينخدع بكثرة القائلين بفكرة ما أو بشهرتهم، لأن الحق مستقل عن القلة والكثرة، والشهرة لا تعني العصمة من الخطأ، وعلى الباحث أن يفحص كل ما يقرأ، ولا يسلم بكل ما قرره غيره، بل عليه أن يفكر ويدرس ويوازن بين الآراء حتى تبرز شخصيته.

אל לו לחוקר ללכת שולל ,מכיוון שחוקר מפורסם כלשו מחזיק בדעה מסויימת ,מאחר והאמת המדעית אינה כרוכה ברוב או במעוט.ואל לו מלחוקר להשלים עם מה שטוענים אחרים.עליו לחשוב,ללמודולהשוות בין הדעות.

أبرز مهارات البحث العلمي ما يلي:

כישורי המחקר המדעיים הבולטים כוללים:

1 – تفضيل رأي على رأي مع التعليل   העדפת דעה על פני דעה אחרת עם נימוק

تواجه الباحث أثناء القراءة آراء عدة حول قضية ما. على الباحث ألا يكتفي بتجميع الآراء، بل يجب أن يفضل رأياً على الآراء الأخرى وفق قناعته، وثقافته، وأن يعلل سبب اختياره دون سواه.

במהלך הקריאה, החוקר עומד בפני דעות רבות אודות נושא מסויים. אל לו לחוקר באיסוף דעות,עליו מוטלת החובה להעדיף דעה אחת על אחרת לפי השקפתו ולהסביר מדוע בחר בדעה זו לעומת אחרת.

2–الموازنة بين النقاد في قضية معينة. השוואה בין מבקרים בנושא מסוים.

تقتضي الموازنة بيان وجوه الاتفاق والاختلاف بين النقاد في مسألة ما.

ההשוואה מחייבת להראות את ההסכמות ואת המחלוקות בין המבקרים בנושא מסויים.

4- رفض بعض المصطلحات الشائعة. דחיית כמה מונחים נפוצים

لا يعد شيوع المصطلح دليلاً على صحته، إذ إن كثيراً من المصطلحات في التراث اللغوي والنحوي والبلاغي والنقدي غير معللة. הפופולריות של המונח אינה אינדיקציה לאותנטיות שלו, שכן מונחים רבים במורשת לשונית, דקדוקית, רטורית וביקורתית אינם מוסברים/ מנומקים .

5- تساؤلات الباحث التي تفيد الاستغراب والتشكيك. שאלות חוקרים מפתיעות וספקניות.
من المفيد أن يطرح الباحث سؤالاً أو أكثر أثناء تحليل النص.
כדאי לחוקר לשאול שאלה אחת או יותר תוך ניתוח הטקסט
6-تعليل قبول مصطلح دون غيره. הסבר על קבלת מונח באופן בלעדי.

من الإشكاليات التي تواجه الباحث وجود مصطلحات بمسميات عدة، نحو مصطلح الصورة الفنية الذي يتردد بمسميات الصورة الشعرية والصورة الأدبية، وعلى الباحث أن يختار مسمى واحداً في بحثه، ويعلل اختيار تسمية دون غيرها. אחת הבעיות שעומדות בפני החוקר היא הימצאות מונחים עם מספר שמות.ועל החוקר לבחור מונח אחד במחקרו ולהסביר מדוע בחר במונח זה לעומת מונחים אחרים.

أخلاقيات البحث العلمي אתיקה מחקרית

1- الحيادية والموضوعية   **ניטרליות ואובייקטיביות**

ينبغي أن يُقبِل الباحث على قراءة النص دون حكم مسبق، ودون تعصب لحزب أو مذهب أو فلسفة. وتشبه حياديةُ الباحث وموضوعيته في تحليل النص حياديتَه وموضوعيته في الحكم على شخص ما، فلا يجوز أن نحكم على الناس بناء على آراء الناس، بل ينبغي أن نسمع كلامهم ونتعامل معهم قبل الحكم عليهم. **על החוקר לקרוא את הטקסט ללא דעה מוקדמת, ולא להיות כבול למפלגה או זרם או פילוסופיה מסויימת.אל לנו לשפוט אחרים על פי דעות של אנשים .עלינו לשמוע לפני שאנו דנים אותם.**

أحياناً أو - في كثير من الأحيان - يثير أحدُ النقاد زوبعة حول عمل أدبي أو حول صاحبه، مقللاً من شأن النص وساخراً منه ومتهماً مؤلفه باتهامات عدة. فكم من إبداعات شوهها النقد وجار على أصحابها، فأثر ذلك على المتلقي الباحث الذي يتخذ موقفاً من العمل الفني منسجماً مع أحكام مجافية للصواب. **לפעמים או - במקרים רבים - מבקר מעלה היקש לגבי יצירה ספרותית או מחברו, תוך הערכת הטקסט ומצחיק אותו ומאשים את מחברו בכמה האשמות. כמה יצירות עיוותו על ידי ביקורת ושכן לבעליהם, והשפעתה זו על המקבל הנחקר שנוקט עמדה על היצירה האמנותית בהרמוניה עם הוראות שאינן נכונות.**

يقتضي التحليل الموضوعي أن يبتعد الباحث عن الأحكام النقدية الجاهزة، أو المضللة والتعسفية، بل ينبغي على الباحث أن يواجه هذه الأحكام بما يُعرف بـ " نقد النقد " أو (الميتانقد. **מתיא ביקורת**)

הניתוח האובייקטיבי מחייב שהחוקר יתרחק מפסק דין כספי מוכן, מטעה ושרירותי, אלא על החוקר להתעמת עם הוראות אלה עם מה שמכונה "ביקורת על ביקורת" או עם המתיא.

2- التحلي بروح التواضع العلمي: **השתמש בתחושת ענווה מדעית**

التواضع من شيم العلماء، فعلى الباحث ألا يفرط في الثقة بالنفس، أو الزهو بقدراته ومهاراته. فلا يكثر من مديح آرائه ونتائج بحثه، فلا يجوز أن يقول إن بحثه أو رسالته من أبرز البحوث أو الرسائل التي قدمت في هذا الميدان. فهذا تقدير أو حكم يملكه أهل الاختصاص في حقل التخصص.

ענווה היא תכונה של מלומדים, לכן החוקר לא צריך להיות בטוח יותר מדי או גאה ביכולותיו וכישוריו. אין יותר שבחים על השקפתו ותוצאות מחקריו,

ينصح الباحث ألا يكثر من استعمال ضمير المتكلم، (أنا، ونحن، ونرى). وينبغي على الباحث التلطف في عباراته بحيث لا يشعر جمهور قرائه أنهم يجهلون تماماً موضوع بحثه، فلا يقول مثلاً: (إن القارئ قد لا يدرك أن..، أو إننا نعالج موضوعاً بكراً تغافل عنه الباحثون). כדאי לחוקר לא להשתמש ביותר מכינוי אחד של האדם (אני, אנו ורואים). והחוקר חייב להיות חביב בביטויים שלו כך שקוראיו לא ירגישו בורים לחלוטין בנושא המחקר שלו, ולכן הוא לא אומר, למשל: (הקורא אולי לא מבין ש ..., או שאנחנו עוסקים בנושא בתולי שהחוקרים הזניחו).

من العبارات التي ينبغي أن يتصف بها أسلوب الباحث (ويبدو أنه \ ويظهر مما سبق ذكره\ ويتضح من ذلك..). ولا ينسجم البحث العلمي مع ألفاظ: (أؤكّد، أجزم، أُخَطّئ، أصوّب) ويحسن استعمال عبارات (يبدو لي، يظهر لي مما سبق، أغلب الظن، ولعل). אחד הביטויים שצריך להתאפיין בסגנון החוקר (ונראה שהוא / הוא מופיע מהאמור / ברור ברור מזה ..). והמחקר המדעי אינו תואם את הניסוח: (אני מאשר, אני בטוח, אני טועה, אני מכוון) וזה משפר את השימוש בביטויים (נראה לי, נראה לי מהדברים לעיל, כנראה, אולי).

تجنب الألقاب العلمية ليس عدلاً أن نقول: دكتور، أستاذ، والدينية، مثل: الشيخ، الإمام، والسياسية الوظيفية، مثل: عميد، مدير مكتب؛ وأن نذكر بالاسم سيبويه أو ابن جناح وابن ميمون وابن بارون أو ابن جني من علماء اللغة والقواعد والأدب، لذا ينبغي الابتعاد عن المدح المبالغ فيه كقولك: فريد زمانه، والأديب اللامع والأستاذ الكبير. הימנעות מתארים אקדמיים כגון : דוקטור, פרופסור ודתיים או שייח ' או דיקן וחובה להזכיר את השם.

3- الأمانة العلمية יושרה מדעית

البحث أمانة وضمير. والأمانة أن تنقل رأي غيرك بدقة وتنسبه إلى صاحبه. ولا يجوز أن تتصرف برأي غيرك، وأن تغير صياغته، ثم تدعي أنه لك؛ لأنه لن يخفى على أستاذك والباحثين والنقاد. ومن مظاهر الأمانة العلمية، عودة الباحث إلى البحث الأصلي أو الكتاب الأول، دون النقل من الآخرين، فقد يكون الآخرون قد نقلوا معلومات غير صحيحة.

במחקר עליך לצטט את דעת האחרים במדוייק ,ואל לך לשנות בניסוח וליחס את זאת לעצמך. על החוקר לשאוב מהמקור ולא להסתמך על ציטוטים מאחרים.

التوثيق في الحاشية תיעוד בהערת שוליים

يعد التوثيق في حاشية الصفحة عنصراً رئيسياً لنجاح البحث، إذ إن التوثيق يدل على اطلاع الباحث على المصادر والمراجع ذات الصلة بموضوع بحثه، كما أن التوثيق دليل على الأمانة العلمية للباحث.

התיעוד בהערת שוליים של העמוד הוא נדבך מפתח להצלחת המחקר, מכיוון שהתיעוד מציין כי החוקר מכיר את המקורות והפניות הקשורים לנושא המחקר שלו, והתיעוד הוא עדות לאמינות המדעית של החוקר.

تأمل الأرقام في الصفحة التالية ودلالتها في الحاشية في النموذج التالي:

ראה את המספרים שבעמוד הבא ואת חשיבותם בהערת שוליים בדגם הבא

السكون المتحرك[1] : שְׁוָא נָע ينطق بهذا السكون كالكسرة الممالة، ويعتبر نصف حركة. والأحوال التي يأتي فيها السكون متحركاً هي: 1- في أول الكلمة[2] مثل: שְׁמַע דְּבָרִי (اي اسمع قولي). 2- إذا التقى[3] سكونان في وسط الكلمة كان أولهما ساكناً والثاني متحركاً مثل: יִכְתְּבוּ (يكتبون) ومثل: גִּלְגְּלוּ(دحرجوا). 3- إذا وقع السكون تحت حرف مشدد اي في داخله نقطة مثل: חִזְּקוּ (أي شددوا) ومثل: שַׁבְּרִי (أي كسري). 4- إذا جاء السكون بعد حركة كبرى موقوف عليها بالمدة المعروفة بالميتج (מֶתֶג) (وهكذا): סינדרלה ساندريلا 8 סינדרלה גמרה לנקות את הבית ולבשה את השמלה

(1)בהערת השוליים מציין את ההתייחסות שממנה צוטט הטקסט עם המספר 1 בגוף העמוד - يدل رقم (1) في الحاشية على المرجع الذي اقتبست منه النص الذي يحمل رقم (1) في متن الصفحة.

---

[1] يأتي السكون شبه متحرك في اللغة العربية في حروف القلقلة وهي "قطب جد"، ولا يكون ذلك إلا التجويد وتحسين النطق.

[2] إذا كان أول الكلمة ساكنا في اللغة العربية وكانت الكلمة في أول الكلام توصلنا الى النطق بهذا الساكن بإضافة متحرك قبله، أما في العبرية فينطق هذا الساكن متحركاً بالكسرة الممالة

[3] يلتقي السكونان في اللغة العربية في كلمتين متجاورتين مثل: (قالت امرأة العزيز)، فيتحرك الساكن الأول ويبقى الثاني على حاله، أما في العبرية فالأمر على العكس

8 - הפועל ללומדי עברית , תמר וייל וחוה פרסטיי , האוניברסיטה העברית , תשנ"ו , 1996 , ע' 25 .

1) السامرائي، فاضل صالح: معاني النحو. ط1، دار الفكر، عمان، 2000م، ج1، ص
2) المرجع نفسه،ج ، ص

שימו לב שהתיעוד בהערת השוליים התחיל בשם המשפחה (אלסאמראאי), אחר כך פסיק ואז השם האישי (פדל סאלח), ואחריו שמנו שתי נקודות אנכיות (:) ואז אנו כותבים את שם ההתייחסות (מעאני אלנחו) ואז שמנו נקודה, ואז ואז שם ההוצאה (דאר אל-פיקר), ואז ,(1 ט) אנו כותבים את מספר המהדורה אנו כותבים את מקום ההוצאה (עומאן), ואחר כך אנו כותבים את שנת ההוצאה אם יש - (1ג) הספר (200 לספירה), ואחר כך אנו כותבים את מספר החלק בספר חלקים - אנו כותבים את מספר העמוד ממנו אתה מצטט, ולא לשוכח מציב את הטקסט המצוטט בין סימן ציטוט "" מכיוון שסימן זה מציין את תחילתו וסיומו של הטקסט המצוטט. טקסט מצוטט עשוי להיות משפט אחד או שורה אחת או יותר, ורצוי שהטקסט המצוטט לא יהיה ארוך

لاحظ أن التوثيق في الحاشية قد بدأ باسم العائلة (السامرائي)، وبعده فاصلة ثم الاسم الشخصي (فاضل صالح)، وبعده نضع نقطتين رأسيتين (:) ثم نكتب اسم المرجع (معاني النحو)، وبعده نضع نقطة، ثم نكتب رقم الطبعة (ط1)، ثم اسم دار النشر (دار الفكر)، ثم نكتب مكان النشر (عمان)، ثم نكتب سنة نشر الكتاب (200م)، ثم نكتب رقم الجزء (ج1)-إذا كان للكتاب أجزاء-، ثم نكتب رقم الصفحة التي اقتبست منها.

אל תשכח לשים את הטקסט המצוטט בין סימן המרכאה " ", מכיוון ששלט זה מציין את תחילתו ואת סיומו של הטקסט המצוטט. טקסט מצוטט עשוי להיות משפט אחד או שורה אחת או יותר, ורצוי שהטקסט לא יהיה ארוך.

لا تنس أن تضع النص المقتبس بين علامة تنصيص" "، لأن هذه العلامة تدل على بداية النص المقتبس وعلى نهايته. وقد يكون النص المقتبس جملة واحدة أو سطراً واحداً أو أكثر، ويستحسن ألا يكون النص المقتبس طويلاً.

כדאי לציין כי אזכור כל מרכיבי התיעוד - כאמור לעיל - זו הפעם הראשונה בה אנו משתמשים בביבליוגרפיה , אך לאחר הפעם הראשונה אנו מסתפקים בשיטה הבאה: סאמראי, פאדל סאלח: מעאני אלנחו, מהדורה,הוצאה, ארץ, שנה,כרך.עמוד.

ومن المفيد التنبيه أن ذكر عناصر التوثيق كلها – كما تقدم – يكون في المرة الأولى التي نستخدم فيها المرجع، أما بعد المرة الأولى فإننا نكتفي بالطريقة الآتية:

السامرائي، فاضل صالح: معاني النحو. ج ، ص

-2 מספר . (2) בהערת השוליים מציין שהשתמשת באותו מקור או ביבליוגרפיה ,

ובמקרה זה אל תשכתב את פרטי התיעוד המוזכרים במס '1, אלא רק ציין את הביטוי (אותה הפניה) או (הפניה קודמת). ואל תשכחו לציין את מספר החלק - אם בכלל - ואת מספר העמוד.

يدل رقم (2) في الحاشية أنك استخدمت المصدر أو المرجع نفسه، وفي هذه الحالة لا تعيد كتابة تفاصيل التوثيق الواردة في رقم (1)، وإنما تكتفي بذكر عبارة (المرجع نفسه) أو (المرجع السابق). ولا تنس ذكر رقم الجزء –إن وجد- ورقم الصفحة.

-3 מספר . (3) מציין שהציטוט אינו מילולי, כלומר ציטטת את הרעיון או את התוכן ורצית שהנוסח יהיה בסגנון שלך, או שפעלת עם הטקסט המקורי מבחינת מחיקה והגדלה וסוג ציטוט זה מותר במחקר מדעי, אך נדרש שתכתוב את המילה (ראה) בהערת השוליים כדי לציין את המילה (ראה) שהציטוט בעמדה זו הוא ציטוט של רעיון או תוכן ולא ציטוט מילולי מהמקור או הביבליוגרפיה, ואז שימו לב שבציטוט מסוג זה אנו לא משתמשים בסימן הציטוט.

يدل رقم (3) على أن الاقتباس ليس حرفياً، أي أنك اقتبست الفكرة أو المضمون ورغبت في أن تكون الصياغة بأسلوبك، أو تصرفت بالنص الأصلي من حيث الحذف والزيادة، وهذا النوع من الاقتباس جائز في البحث العلمي، ولكن يُشترط فيه أن تكتب كلمة (انظر) في الحاشية لتدل كلمة (انظر) على أن الاقتباس في هذا الموضع هو اقتباس فكرة أو مضمون وليس اقتباساً حرفياً من المصدر أو المرجع، ثم لاحظ أننا في هذا النوع من الاقتباس لا نستخدم علامة التنصيص.

شروط أخرى في التوثيق תנאים אחרים לתיעוד

1 - הערת השוליים של הדף נשענת על המספרים שלה. כל הערת שוליים מתחילה במספר (1). تستقل حاشية الصفحة بأرقامها، فكل حاشية تبدأ برقم (1).

2 - אם במיצה והמקור / עורך , והוא מורכב מחלקים, התיעוד הוא כדלקמן: משפחת המחבר, שם פרטי של הכותב: כותרת ההפניה. שם החוקר: מספר המהדורה, ההוצאה, מקום הפרסום, שנת הפרסום, ג , מספר העמוד. إذا كان المرجع محققاً، ويتكون من أجزاء فيكون التوثيق على النحو الآتي: عائلة المؤلف، الاسم الأول للمؤلف: عنوان المرجع. اسم المحقق: رقم الطبعة، دار النشر، مكان النشر، سنة النشر، ج، رقم الصفحة.

דוגמא: אבן אל-את'ר, דיאדין: משל ספרות המשוררים והסופרים. הישג: שייח 'כאמל עויידה. המהדורה הראשונה, דר אל- כתב אל-עלמיה, ביירות, 1998, ג, עמ '

مثال: ابن الأثير، ضياء الدين: المثل السائر في أدب الشاعر والكاتب. تحقيق: الشيخ كامل عويضة. ط1، دار الكتب العلمية، بيروت، 1998، ج، ص

3 - אם יש בהפניה שני מחברים, אנו כותבים את שני השמות לפי השיטה הקודמת, ואם המחברים הם שלושה ומעלה, אנו מאמצים את המחבר הראשון ואחרים . إذا كان للمرجع مؤلفان، نكتب الاسمين وفق الطريقة السابقة، وإذا كان المؤلفون ثلاثة فأكثر نعتمد المؤلف الأول ونكتب وزملاؤه أو وآخرون.

. הפועל ללומדי עברית , תמר וייל וחוה פרסטיי , האוניברסיטה העברית , תשנ"ו , 1996 , ע' 25

4 - תיעוד ממקורות או מביבליוגרפיה אינו שונה מתיעוד מכתבי-עת .

لا يختلف التوثيق من المصادر أو المراجع عن التوثيق من المجلات.

5 - תיעוד מחייב עבודת תואר שני או דוקטורט לציין את שם המנחה שהנחה ושם האוניברסיטה בה נכתב המחקר. يقتضي التوثيق من رسالة ماجستير أو رسالة دكتوراه ذكر اسم المشرف الذي أشرف على الرسالة، واسم الجامعة التي نوقشت فيها الرسالة.

6 - אם אין למקור תאריך פרסום, אנו כותבים (בלי ת') בלי תאריך, או (אין ת') ללא תאריך. إذا لم يكن للمرجع تاريخ نشر نكتب (ب.ت) أي بدون تاريخ، أو (د. ت) أي دون تاريخ.

7 - תיעוד הפסוקים הקוראניים כדלקמן: אל- אעראף: 35 (הזכיר את שם הסורה ומספר הפסוק בלבד או מספר הסורה ומספר הפסוק ומספר ה ע'). פסוקים קוראניים עשויים להיות מתועדים בגוף העמוד. באשר לתיעוד חדיות מכובדות , זה לא שונה מתיעוד הפניות.

למשל : ופי אלקראן 14 הוא אלחק מצדקא ומתל הדא זה לחמינו חם "

الحاشية 14 – ופי אלקראן , סורה ב צא/ פה אבן בארון

توثيق الآيات القرآنية يكون على النحو الآتي: الأعراف: 35 (تذكر اسم السورة ورقم الآية فقط أو رقم السورة ورقم الآية ورقم الصفحة). ويجوز توثيق الآيات القرآنية في متن الصفحة. أما توثيق الأحاديث الشريفة فلا يختلف عن توثيق المراجع.

8 - יש צורך להבחין בין מקור לביבליוגרפיה.

ينبغي التفريق بين كلمة مصدر وكلمة مرجع، فكلمة مصدر تعني أن الكتاب غير مسبوق في موضوعه، فهو الأصل، وكلمة مرجع تعني أن موضوع الكتاب ليس جديداً، أي أنه اعتمد على غيره، فالمصدر هو الأصل، والمرجع هو الفرع، ويعد ديوان الشعر مصدراً.

9 - הראיונות האישיים מתועדים כך: (ראיון אישי עם ... ב (מיקום הראיון) בתאריך

יום _____ תאריך   توثق المقابلات الشخصية على النحو الآتي:

مقابلة شخصية مع ... في (مكان المقابلة) يوم .... بتاريخ ....

توثيق المراجع الإلكترونية תיעוד הפניה אלקטרונית

1–المواقع العلمية والأدبية אתרים מדעיים וספרותיים

אנו כותבים את שם משפחתו של הסופר, שמו הפרטי של הכותבב, שם הנושא והקישור האלקטרוני. نكتب اسم عائلة الكاتب، الاسم الأول للكاتب، عنوان الموضوع، الرابط الإلكتروني.

مثال: דוגמה

אל-אסד, נאצר אל-דין: אחד הנושאים של המונח הזר המודרני. אתר גוף התרבות. الأسد، ناصر الدين: من قضايا المصطلح الأجنبي الحديث. موقع جسد الثقافة. **http://aljsad.com**

2–المجلات الإلكترونية מגזינים אלקטרוניים   דוגמה: مثال:

מוחמד, אחמד יחיא עלי: הרטוריקה של האגרמות בביוגרפיה של האדם: . גיליון מגזין התרבות של פיקר: 17 - נובמבר 2016 **محمد، أحمد يحيى علي: بلاغة الجناس في سيرة الإنسان:** **مجلة فكر الثقافية العدد: 17 – نوفمبر 2016 http://www.fikrmag.com/**

3– الموسوعات الإلكترونية אנציקלופדיות אלקטרוניות مثال: דוגמה

ויקיפדיה, אנציקלופדיה שירי הצעלוקים . موسوعة ويكيبيديا، الموسوعة الحرة شعر الصعاليك. https://ar.wikipedia.org/wiki

4– الصحف الإلكترونية עיתונים אלקטרוניים   مثال: דוגמה

חליל, איברהים: משהו משפה: האם בלשנות מודרנית האם יכול לחדש את התחביר ? خليل، إبراهيم: شيءٌ من اللغة: هل تستطيعُ اللسانياتُ الحديثة تجديدَ النَّحْو؟ **עיתון קאב קוסין (עיתון תרבות) صحيفة قاب قوسين (صحيفة ثقافية)** **http://www.qabaqaosayn.com**

5–الحوار דיאלוג مثال: דוגמה

דיאלוג שהיה לו .... עם .... ב .... ואז שמנו את קישור האתר **حوار أجراه .... مع .... بتاريخ .... ثم نضع رابط الموقع**

عناصر مقدمة البحث מרכיבי מבוא המחקר

1 - أهمية موضوع البحث. חשיבות נושא המחקר.
2 - سبب اختيار موضوع البحث. הסיבה לבחירת נושא המחקר
3 - الدراسات السابقة في موضوع البحث. מחקרים קודמים בנושא המחקר
4 - الصعوبات التي واجهت إنجاز البحث. הקשיים העומדים בפני ביצוע המחקר.
5 - المنهج الذي سار عليه البحث. תכנית תהליך המחקר
6 - أسئلة البحث. שאלות המחקר
7 - عرض مضمون فصول البحث بشرط ألا يتجاوز مضمون الفصل الواحد فقرة واحدة.
הציגו את תוכן פרקי המחקר בתנאי שתכני הפרק האחד לא יעלו על פסקה אחת
أن إنجاز مقدمة البحث يتم بعد إنجاز البحث كله بسبب التعديل الذي قد يطرأ على بنود خطة البحث.
כתיבת / עוינת המבוא למחקר , תהיה לאתר סיום המחקר כולו וזאת מכיוון שיחולו שינויים בכל הקשור לתוכנית המחקר .

عناصر خاتمة البحث   יסודות מסקנת המחקר
כוללת : מסקנות , ממצאים , המלצות
تشمل: الاستنتاجات   والنتائج   والتوصيات

1 - ترصد الخاتمة أبرز المحاور التي وردت في البحث.
הסיכום מצביע על המעגלים החשובים ביותר במחקר.

2 - ينبغي أن تتضمن النتائج التي توصل إليها الباحث.
חובה להכיל את הממצאים ,אשר הגיע אליהם החוקר.

3 - تشمل توصيات يقدمها الباحث لمن يرغب بالكتابة حول موضوع البحث.
לכלול את ההמלצות ,אשר ממליץ החוקר לאלה שמעונינים לכתוב בתחום נושא המחקר.

ترتيب قائمة المصادر والمراجع
סדר רשימת המקורות והביבליוגרפיה

ترتيب المصادر والمراجع ترتيباً أبجدياً وفق اسم عائلة المؤلف كما سبق بيانه في توثيق الحواشي، دون كتابة رقم الصفحة، ورقم الجزء. סידור האלפביתי של המקורות והפניות לפי שם המשפחה של המחבר כפי שהוסבר בעבר בתיעוד הערות השוליים, בלי לכתוב את מספר העמוד ואת מספר החלק.

يتطلب الترتيب الأبجدي إغفال الكلمات الآتية (أبو، ابن، أل التعريف) في الترتيب، أي تُكتب ولا يعتد بها في الترتيب. הסדר האלף-ביתי מחייב השמטת המילים הבאות (אבו, אבן, אל- תעריף) בהסדר, כלומר הן נכתבות ולא מוכרות בהסדר.

يُكتب القرآن الكريم في بداية قائمة المصادر والمراجع دون أن يُعطى رقماً إجلالاً للقرآن الكريم وتمييزاً له عن أي كتاب آخر. קוראן הנובל נכתב בתחילת רשימת המקורות והפניות מבלי למסור מספר מכובד לקוראן הקדוש ולהבדיל אותו מכל ספר אחר.

ترتيب محتويات البحث   מבנה עמודות המחקר

1- صفحة الغلاف (انظر ملحق رقم 1) שער עברי (ראה נספח 1)
2 - صفحة داخلية موقعة من قبل المرشد - דף שער פנימי [חתום על ידי המנחה]
3 - صفحة الشكر والتقدير - דף הבעת תודה
4- صفحة المحتويات – תוכן העניינים
5 - صفحة تلخيص بالعربية والعبرية – תקציר בערבית ובעברית
6 - صفحة مقدمة – הקדמה
7 - صفحة طرق البحت - שיטות העבודה
8 - مسار البحث ونتائجه – מהלך העבודה ותוצאותיה
9 - نتائج البحث - סיכום ותוצאות
10 - قائمة المصادر والمراجع – רשימת מקורות וביבליוגרפיה
11- ملحقات - נספחים

4 - ملخص البحث باللغتين العربية والعبرية وحرية اضافة اي لغة ثالثة غربية
סיכום המחקר בערבית ובעברית והחופש להוסיף כל שפה מערבית שלישית
הסיכום יהיה - בשפה אינטנסיבית וברורה - את צירי המחקר המופצים בפרקים על פי תוכנית המחקר.
يعرض الملخص - بلغة مكثفة وواضحة - محاور البحث موزعة على فصول وفق خطة البحث.

5–مقدمة البحث הקדמה למחקר

6–التمهيد מבוא

7–ترتيب فصول البحث סדר פרקי המחקר

יש ליחד עמוד לכל פרק.
تُخصص صفحة لعنوان الفصل، وتُدرج عناوين موضوعات الفصل على النحو الآتي:

المبحث الأول הנושא הראשון:

المبحث الثاني הנושא השני :

المبحث الثالث הנושא השלישי:

.... וכו '. אותה שיטה מתבצעת בדפי הפרקים אחרים.
....الخ. وتُتبع الطريقة نفسها في صفحات الفصول الأخرى.

8–الخاتمة המסקנה

9–قائمة المصادر والمراجع רשימת המקורות והביבליוגרפיה

10–قائمة محتويات (موضوعات) البحث רשימת תוכן (נושאים) המחקר

المواصفات الفنية لطباعة البحث
פירוט טכני להדפסת המחקר

1 - تنسيق صفحات البحث: ينبغي أن يكون العنوان الرئيس في وسط الصفحة، والعنوان الفرعي في الجهة اليمنى للصفحة. وأن تُضبط نهاية السطور.
פורמט של דפי המחקר: הכותרת צריכה להיות באמצע הדף, וכותרת המשנה צריכה להיות בצד ימין של הדף. וכדי להתאים את סוף הקווים.

2 - نوع الخط وحجمه: يُطبع البحث العبرية بخط (Arial) والعربية بخط (Simplified Arabic)، ويتفاوت حجم الخط على النحو الآتي: (20) للعنوان الرئيسي، (16) للعنوان الفرعي، (14) في متن الصفحة، (12) في حاشية الصفحة. **סוג וגודל גופן: המחקר העברית באיריל (Arial) והעברית (Simplified Arabic)בערבית מפושטת, וגודל הגופן משתנה כדלקמן: (20) לכותרת הראשית, (16) לכותרת המשנה, (14) בגוף העמוד, (12) בהערת השוליים לדף.**

3 - بلون أسود غامق. **צבע שחור כהה.** تقسم الصفحة إلى فقرات فنية، فكل فكرة ينبغي أن تكتبها في فقرة، وبداية الفقرة تقتضي أن تبتعد عن بداية السطر مقداراً معيناً.
נחלק את העמוד לפסקאות טכניות, על כל רעיון שאתה צריך לכתוב בפסקה, תחילת הפסקה דורשת שתתרחק מתחילת השורה סכום מסוים.

4 - إذا تضمن بحثك آيات من القرآن الكريم فاحرص أن تكون طباعتها بالخط العثماني؛ أي كما ورد رسمها في القرآن الكريم، أو بخط المصحف الرقمي.

אם המחקר שלך כולל פסוקים מהקוראן הנובל, וודא שהם מודפסים בכתב העות'מאני, כלומר כמוזכר בנובל הקוראן, או בתסריט הקוראן הדיגיטלי.

5 - إذا تضمن بحثك أبياتاً من الشعر فاحرص على تنسيق طباعتها من حيث تساوي مساحة الشطر الأول ومساحة الشطر الثاني في الأبيات كلها، لئلا يبدو بيتاً أطول أو أقصر من غيره.

אם המחקר שלכם כולל פסוקי שירה, הקפידו לתאם את הדפסתם מבחינת שטח החלק הראשון ואזור החלק השני בכל הפסוקים, כך בית השירה לא ייראה ארוך או קצר יותר מאחרים.

וזה הסוף בהצלחה / עלי אלגרירי

תש"פ יום ח ב ינואר

جامعة القدس المفتوحة: אוניברסיטת אל-קודס הפתוחה

كلية الآداب: הפקולטה למדעי הרוח

قسم اللغة العبرية وآدابها: החוג לשפה וספרות עברית

فرع : סניף   :..............................

بحث التخرج بعنوان: עבודת גמר בשפה וספרות עברית

..

إعداد الطالب/ة: הכנת הסטודנט/ית

..

إشراف: הנחיית

..

قدم هذا البحث استكمالاً لمتطلبات الحصول على درجة البكالوريوس في تخصص اللغة العبرية وآدابها
עבודה זו הוגשה במסגרת הדרישות לקבלת תואר ראשון - ב"א בהתמחות שפה וספרות עברית.

كلية الآداب/ جامعة القدس المفتوحة
הפקולטה למדעי הרוח / אוניברסיטת אל-קודס הפתוחה
الفصل الدراسي: סימסטר

العام الجامعي:שנת הלימודים

يرفق آخر صفحة في مشروع التخرج

מצורף העמוד האחרון בפרויקט הסיום

نموذج رصد علامات مشروع التخرج في كلية الآداب
טופס ציוני עבודת הגמר בפקולטה למדעי הרוח

الرقم	البند פרט	العلامة الكلية הציון הכולל	العلامة المستحقة הציון
1	الالتزام بشروط المقدمة والخاتمة **הקפדה על תנאי המבוא והמסקנה**	10	
2	المادة العلمية (جمعها واستيفاء مصادرها) **חומר מדעי (שנאסף ומקיים את מקורותיו)**	25	
3	التوثيق (وضع علامات التوثيق في المكان المناسب من النص والهامش والالتزام بالأمانة العلمية) **תיעוד (הצבת סימני תיעוד במקום המתאים לטקסט, בשוליים ובמחויבות לאמון המדעי)**	20	
4	اللغة والأسلوب (الصياغة والربط والتحليل) **שפה וסגנון (ניסוח, קישור וניתוח)**	20	
5	ترتيب قائمة المصادر والمراجع **סדר רשימת המקורות והביבליוגרפיה**	10	
6	علامة المناقشة **ציון דיון**	15	
7	المجموع **הציון הכולל**	100	